

List izhaja vsak petek

n velja za navadne naročnike s poštino vred in v Gorici domu poslan: za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 s., za četrt leta 80 sold. — Kdor sam po-nj pošilja, plača 2 g. 50 s. Za ude kat.-pol. društva je naročnina določena v društ. pravilih. Posamezni listi se prodajajo po 6 sold. pri knjigarju Sohar-ju na Travniku.

GLAS

Naročnina in dopisi

naj se blagovoljno pošiljajo opravniku in sovredniku **Matiji Kravanja-i** v nunskih ulicah h šte. 386. Vse pošiljatve naj se frankujejo. Rokopisi se ne vračajo. — Oznanila se sprejemajo. Plača se za navadno vrstico, če se naznanilo samo enkrat natisne, 8 sold., če dvakrat, 12 s. če trikrat, 15 s.; za kolek vsakrat 30 s.

Poslano.

Naznanilo.

Osnovni odbor slov politiško-narodnega društva „Gorica“ v Gorici vabi vse p. n. gg. društvenike k prvemu občnemu zboru v četrtek dne 15. tek. mes. maja ob 10^{1/2} uri zjutro, kateri se bo imel v Gorici v hiši gosp. odvetnika dr. Tonkli-a v ulici sv. Ivana h. št. 134.

Na dnevni red pride med drugim:

1. volitev zatrdnega društvenega odbora;
2. posvetovanje o delovanju društva gledè direktnih volitev poslancev za državni zbor na Goriškem;
3. posvetovanje o časopisu, kateri ima biti glasilo društva.

Ker so vse točke dnevnega reda jako važne, nadeja se osnovni odbor, da pridejo gg. društveniki v velikem številu k napovedanemu občnemu zboru.

V Gorici 1. maja 1873.

Osnovni odbor.

Penzijska blagajnica za ude učiteljskega stanu na ljudskih šolah.

Piše se o naberanju solda za narodno šolo na Goriškem; pretresujejo se sedanje šolske postave, in nadejam se, da ne bo od več, ako pojasnim iz gospodarstvenega stališča tudi nekoliko penzijsko blagajnico za ude učiteljskega stanu.

Po §. 81. deželne postave od 10. marca 1871 imajo namreč udje učiteljskega stanu odrajtovati v založenje deželne penzijske blagajnice 10 odstotkov od prve, po §. 22. odmerjene jim plače, in pozneje od vsacega zboljška te iste plače po kvinkvendnicah ali službenih dokladah. Po plačanih tih 10^{0/0} plačujejo potem vedno 2^{0/0} od tistih svojih letnih prejemkov, katere gre v pokojnino všteti, in to toliko časa, dokler se jim penzija ne nakaže. Ne da se pa tajiti, da bi plačanje omenjenih odstotkov, ko bi se moralo to ob enem zgoditi, ude učiteljskega stanu hudo zadelo in jih v njihovih gospodarstvenih razmerah v zadrego pripravilo, in zato je c. k. deželno šolsko svetovalstvo z ozirom na to, da ima po postavi učiteljsko osebje javnih šol državnim uradnikom enako biti in z ozirom, da je državnim uradnikom v poplačanje službenih odstotkov tako dvanajst mesečnih odplačil postavno dovoljenih, tudi udom učiteljskega stanu dovolilo, da plačujejo namesti ob enem le v 12 mesečnih ratah 10^{0/0} in poznej tudi 2^{0/0}, in to od istega časa, od katerega so omenjeni udje faktično v posesti po novi postavi uredjenih plač.

Ravno omenjeni odbitki pa niso edini dohodki penzijske blagajnice za ude učiteljskega stanu na ljudskih šolah, ampak tej blagajnici dohajajo po namenu §. 82. dežel. postave 10. marca 1871 kot posebni prihodki:

1. tisti postavni doneski od zapuščin, ki so doslej normalno-šolskemu zalogu dohajali;
2. na deželo spadajoči presežki pri gospodarjenju sè zalogom šolskih knjig;
3. interkalarji za izpraznjena učiteljska mesta;

4. globe, katere dohajajo vsled od šolskih oblastnij naloženih kazni.

Ko bi pa vsi poprej navedeni prihodki ne zadostevali stroškom, mora vsled §. 83. iste postave deželni zalog dotične premanjkljeje pokriti; eventualni (morebitni) ostanki morajo se pa vkapitaliti.

Oskrbnik tej blagajnici je c. k. deželno šolsko svetovalstvo, ki je izročilo tu spadajoča kontrolna opravila tukajšnej deželni računariji; denar se nabira in penzije se izplačujejo pri c. k. davkarskih uradih, in konec vsakega meseca koncentrira se pa vse to pri deželni denarnici.

Preteklo je prvo leto, v katerem se je gospodarilo s to blagajnico, in pogledjmo tedaj, kako se je razvijal ta tako koristni zavod že v prvem letu svojega obstoja.

Sklep računa, sestavljenega od deželne računarije, nam kaže, da je leta 1872 došlo:

1. na postavnih doneskih od zapuščin	541 gl. 25 kr.
2. na 10 ^{0/0} in 2 ^{0/0} odbitkih od plač učiteljskega osebja	2487 „ 98 ^{1/2} „
3. od na deželo spadajočih presežkov pri gospodarjenju se zalogom šolskih knjig	318 „ 76 „
4. na globah	56 „ 50 „
5. na interkalarjih za izpraznjena učiteljska mesta	33 „ 34 „
6. na drugih začasnih dohodkih	70 „ 53 „

Vsega skupaj je došlo 3508 „ 25^{1/2} „

Izplačanega je pa bilo leta 1872, in sicer:

1. Na penzijah učiteljem	1307 gl. 63 kr.
2. „ „ učiteljicam	424 „ 80 „
3. „ „ vdovam	279 „ 91 ^{1/2} „
4. „ odpravah in pogrebščinah	290 „ 32 ^{1/2} „
5. Sirotam na miloščinah in podporah	52 „ 50 „

vsega je bilo tedaj izplačanega 2355 „ 17 „

(Dalje).

Dopisi.

Iz Gorice 6. aprila. (Dalje) — Prvi predsednik goriške slovenske čitalnice pa je bil g. Winkler. Za čitalnico so bili najh krasne prostore v hiši žl. Stabile-a na Travniku, kjer je bil pred tako imenovani „Casino nobile.“

Čitalnica se je bila odperla o pustu leta 1865 s sijajnim plesom, kterege so se bili udeležili vsi veljaki in plemenitaši v Gorici. Dne 12. julija 1865 pa je bila čitalnica napravila „veliko besedo“ v slavljenje slovanskih aposteljnov sv. Metoda i Cirila. Ta beseda je bila največa in naj sijajniša od vseh, kar se jih je do sedaj v Gorici vršilo. Udeležili so se je bili odlični rodoljubi, ne samo iz goriškega, ampak tudi iz Trsta i njene okolice in pa iz sosednjih krajev Kranjskega, sosebno iz Vipave i Razdrtega.

Začela se je bila ta slovesnost zjutraj ob 10. uri se sveto mašo in slovensko pridigo v cerkvi čč. oo. Frančiškanov na Kostanjevici. Mašo in pridigo je imel monsig. Janez Budau, korar stolne cerkve; med sv. mašo se je po slovenski pelo.

Zvečer ob 8. uri pa je zbrala čitalnica v svoji prekrasno se slovenskimi barvami okinčani dvorani veliko število slovenskih rodoljubov in rodoljubnih gospej in gospodičin. Te besede so se bili djanstveno udeležili tudi izvrstni vipavski pevci. Začela se je bila beseda z navdušenim pozdravnim govorom predsednika g. Winklerja, slavnostni govor pa je imel g. dr. Tonkli. Po besedi je bila pa v dvorani skupna večerja, pri kateri je sedelo 120 oseb. Med večerjo so pa švigale zdravice kot rakete. Cela družba je bila jako navdušena in se je bila razšla še le ob 4. uri zjutraj.

Ti čitalnični veselici ste prav za prav storili novo dobo za Slovence na Goriškem, ker še le od tistega časa so Lahji v Gorici priznali obstoj slovenskega elementa v Gorici in pa začeli boljše misli v slovincih imeti in jih čislati.

Čitalnica v Gorici je zatoraj zbudila družbinsko življenje v Gorici, ktera je leto za letom prihajala krepkejša in napravila obilo število lepih besed in plesnih veselic.

Ker so se čitalničnih besed in plesov udeleževale tudi laške družine v Gorici, so imeli tudi Lahji priliko, opazovati lepoto našega jezika in se prepričati, da se znajo tudi *Goriški Slovenci v „salonu“ olikano obnašati.*

Pa tudi ustanovitelji in vzdrževalci slov. čitalnice v Gorici bili so le stari in mladih ali Sočanov med njimi ni bilo nobenega.

A vkljub takim djanstvenim okoliščinam se drzne „Slov. Narod“ in za njim „Soča“ trditi da so „možje Soče“ še le prav za prav goriške slovence k političnemu življenju zbudili!

V četrti dobi, v letu 1870 so prišli možje „Soče“ na kermilo, ker vsled silnih agitacij nekaterih Sočanov in dijakov se jim je bilo posrečilo, da sta bila v goriškem volilnem okraju izvoljena v dež. zbor gosp. odvetnik dr. Lavrič in mlinar v Oseku gosp. Faganel, v velikem posestvu pa gosp. Matija Doljak, posestnik v Solkanu.

Po govorih, katere so imeli omenjeni gospodje pred volitvijo pred svojimi volilci, soditi, bi bil imel z njimi nastopiti zlati vek za goriške Slovence; zdelo se je, da ta trojica bode priborila z naskokom zedinjeno Slovenijo, da bode ona mahoma vpeljala slovenski jezik v srednje šole in v vse urade, ustanovila nemudoma slovensko vseučilišče, in pri vsem tem pa znižala davke.

Deželni zbor goriški je tudi polni ozir jemal na to trojico, ker je bil zvolil gosp. dr. Lavrič-a v dež. odbor, in deželni odbor ga je bil pa izvolil v dež. šolski svet.

Ti novi možje so imeli toraj sedaj priliko, pokazati svojo moč, razviti svoje talente in na narodnem gospodarskem polju čudeže delati, katerih niso zamogli storiti prejšnji poslanci in posebno od poslanstva izključena gg. dr. Tonkli in Andrej Marušič.

Začeli so bili zares v prvi sesiji odlikovati se s tem, da so govorili v dež. zboru slovensko v veliko veselje Slovencev in v strah Lahom.

A pri tem je tudi ostalo in zastoj bi družih zaslug teh možev iskali.

Marveč so šle slovenske zadeve pod vodstvom navedene trojice vidoma rakovo pot.

V dež. odboru se je dr. Lavrič veliko trudil, da bi se bil tega uradovanja naučil; ali zdi se, da se mu to ni hotelo posrečiti, ker pravijo hudobni jeziki, da mu je dež. odbor zametal predložene odloke in da jih je moral opetovano popravljati.

Tako se je tudi zgodilo, da je dež. odbor, v katerem je dr. Lavrič sedel, sklenil, da ima dež. odbor, in dosledno tudi dež. odborniki, dopisovati c. k. uradom *le v laškem jeziku.* S tem sklepom je bila slov. jeziku v dež. odboru goriškem zaprta pot do c. k. uradov.

Ker je pa dež. odbor gor. od leta 1867 do 1870 dopisoval c. k. uradom in celo c. k. ministerstvu tudi v slov. jeziku, kakor sem bil zgoraj povedal, je bila ta prememba go-

tovo velik udarec enakopravnosti slovenskega jezika in tudi nek korak na rakovi poti.

Se ve, da Sočani pripisujejo ta čin laškim poslancem v dež. odboru, ali ravno tista laška odbornika sta sedela tudi v dež. odboru goriškem od leta 1867 do 1870, in vendar se nista drznila enakega sklepa staviti. Toda hudobni jeziki pravijo sopet, da so tudi to zakrivili le možje Soče, ker trdijo, da je neki laški dež. odbornik trdil, da se ta sklep ni storil iz sovraštva do Slovanov, ampak le zaradi tega, ker ni zaupal zmožnosti slovenskega odbornika dr. Lavriča gledé sestavljanja slovenskih dopisov do c. k. uradov, in ker on ni bil zmožen popravljati slovensko sestavljene dopise, je glasoval za izključenje slovenskega dopisovanja s c. k. oblastnijami.

Iz tega se vidi, da bi ne bili doživeli enakega sklepa, ako bi bil sedel drugi slovenski poslanec v gor. dež. odboru.*)

(Dalje).

V Komnu, (20. aprila.) „Kaj se valí, kaj ljudstvo vrè“, tako bi gotovo popraševal tujec, ko bi bil 20. aprila slučajno v Komnu nazočen, ko bi vi videl, kako je ljudstvo isti dan po dokončani popoldanski službi božji kar kupoma vrelo proti šolskemu poslopiju. To je bil drenj! Pozvedelo se je bilo namreč nekoliko po goriških listih, po večem i posebno pa od čestitih gg. duhovnikov pri predpoldanski službi božji, da bo imel isti dan občeznani učeni g. profesor Povšé svoj za sedanje čase toliko potrební kmetijski poduk. Dobro uvaževaje pomembo tacih shodov i zahteve sedanjega časa je privrelo od vseh vetrov, od blizo i daleč vsled plemenite ukaželjnosti veliko kraških gospodarjev, hotečih v prostorni šolski sobani komenskega „tabra“ *) taborovati, ne proti avstrijskim za nas Slované krivičnim paragrafom, nego proti revnemu stanju kraških prebivalcev, da se oborožijo sè zlatimi nauki, da ravnaje po njih zemljo prisilijo, da jim vsled umno-gospodarstvenega obdelovanja to da, kar jim sicer vsled naravnih pomanjkljivosti dati ne more. Škoda, da nij bilo v sicer jako širni dvorani za vse dovolj prostora; večina gospodarjev je morala zunaj ostati, i se zadovoljiti, da je pri odprtih oknih kako besedo ujela.

Posebno je ugajalo demokratiško popularno vedenje g. profesorja nazočnim poslušalcem, katerim nij hotel ničesar usiljevati, nego le nasvete dajati, zagotavlja, da se bodo pri praktičnem izpeljevanji svojih nasvetov o njih resnici i važnosti popolnoma prepričali. Uperl se je g. prof. koj v začetku proti skoro splošnemu vodilu naših kmetovalcev, katerega deržé se, preveč spoštovaje nezadolženo nevednost naših pradedov, prav tako delajo, i tedaj tudi še vedno na oni stopinji zamožnosti bivajo, če ne na slaběji, nego oni; denašnji časi so drugačni, glasno zahtevajo od nas, da moramo vse sile porabiti, da si zgradimo boljše materijalno stanje, da zemljo prisilimo, da nam več i boljšega podaja, nego do zdaj, da zameremo takó zadostiti večim časovnim potrebam i tirjatvam, katere se stavijo do nas. I to dosežemo, ako združimo s pridnostjo še drugi mogočni faktor, kateri spreminja i prestvarja v časovnem teku stvarno veseljnost, ako umno postopamo v gospodarstvu.

Po tem primernem uvodu je prešel g. prof. na poduk i podajal zbranim poslušalcem v jasnem, vsakemu popolnoma razumljivem govoru ogibaje se vsake znanstvene terminologije, katera bi znala slabo upljivati na pozorne poslušalce, jedernate nauke v vinoreji, o tertni bolezni, o žveplanji tert, o kovčeh, o spravljanji i pripravljanji vina s posebnim ozirom na vlastitost kraških tal, primerjaje naše južne od božje previdnosti z milim, jako ugodnim obnebjem obdarovane kraje z nemškimi severnimi v katerih ostra zima kraljuje, ko pri nas „povsodi

*) Mali griček, na katerem stoji cerkev, šola i kaplanije.

*) Vendar se vidi iz tega, da je veči del le kljubovanje laških poslancev krivo bilo, da v marsikakem obziru hvalevredno postopanje dr. Lavrič-a ni imelo zaželjenega vspeha; potem pa ne zapopademo koketovanje „Soče“ z ravno ono laško stranko, ki je dr. Lavrič-a kljubovala. Ur,

pomladanjski cvet vesoljni v svate vabi svet“; v katerih poslednjih pa kmetovalci prav zaradi umnega obdelovanja veliko bolje kapljico pridelajo, nego mi. Razkril je g. prof. pri tej priložnosti drugo skelečo rano, katera tare slovenskega kmeta, to namreč, da ne poznamo vsled neke čudne zatelebanosti nas i naših zakladov, katere narava v naši zemlji krije, da ne znamo dovolj spoštovati samih sebe i ceniti visokih prednostij, s katerimi nas narava obdaruje, ako le hočemo.

Posebno je ugajalo predavanje o sviloreji, s katero se tukajšnji kmetovalci uže nekaj let pridno pečajo, — žalibog velikokrat brez vsega vpeha. Upamo, da bodo zlati nauki g. prof. i v tej stroki veliko pomagali, posebno, ker nij način, po katerem treba postopati, takó spleten i zmeden, i ker ne zahteva velikih, požertovalnih stroškov. Govoril je dalje tudi o pogojzdovanji, spodbujaje posebno, da bi se lotili saditi sadna drevesa, kder i kolikor mogoče. Pođuk je trajal v občno zadovoljnost cele 2 uri, akoravno je bila v sobani taka soparna vročina, da bi se človek kar skuhal! Kako je g. prof. sê svojim jedernatim govorom nazočno poslušalce, katere je nazivljaj svoje kmetijske prijatelje, navdušil, posnamemo lahko iz tega, da je veliko nazočnih izrazilo ponižno željo, da bi vsako nedeljo kedo o kmetijstvu predaval.

Slednjič se je nekedo izmej poslušalcev g. profesorju v imenu nazočnih iskreno zahvalil za njegov trud i za prijete zlate nauke; iz hvaležnih serc je zadonel potem g. profesorju gromoviti „živio“!

Ker govorimo uže od 20. aprila, i ker je vestna dolžnost vsacega poročevalca, da zabileži vse znamenite dogodke, veršeče se v kakem kraju, moramo omeniti, da je bil 20. dan aprila tudi od druge strani pomenljivi dan! Saj smo slišali veljavnega možaka reči: „Hvala Bogu! Danes smo imeli zopet veliki petek“! Komenci imajo orglje v cerkvi, Komenci imajo v svoji sredi moža, s katerim bi se kaka druga občina ponašala, da ga ima, moža, kateri je mojster v orgljanji i petji, Komenci imajo izvrstni pevski zbor, — a vendar je bilo 20. aprila pri službi božji tiho, kakor na veliki petek! Sicer nij bilo to isti dan pervikrat! I to se godi v Komnu, v središču celega Krasa, v čestitljevi farni cerkvi! Zname so dobro homatije, katere se uže toliko časa v občini pletó, znano je tudi, da je oni tujec, o katerem veljajo pesnikove besede: „Ti nam germiš, ti delaš dež in jasno“ v sramoto komenski občini, ki bi se lahko sama brez tacih „privandranih“ elementov bolje vladala, — da je oni glasoviti tujec početnik vsega prepira i da ga še vedno neti, znano je dalje, da je občina tacemu možu podelila meščansko pravico, da ga je izvolila v občinsko zastopstvo, ker še precej po Pluto-nu diši, i ker kakor znano, posebno pri omahljivcih „denar železna vrata prebije“, to vse je znano; a to nij znano, da je starešinstvo moža, kateri nijma kot tujec serea za domačo reč, — da ga je izvolilo — — čuj svet! — v krajno šol. svetovalstvo! Nij čuda, da se mož potem po svetu baha, da je Komence „narihtal“!

Občinarji! to Vam nij nikakor v čast! Z veseljem moramo pa h koncu opomniti, da se nahajajo še vedno nekateri, ki vidijo malo dalje, nego do nosa, katerih pa nij volja, približati se niti v okuženo senco komenskih očetov, znamenje, da hranijo v sebi še vedno zdravo jedro!

Ribničan bi rekel: „Svejt se mejša“! i mi pristavimo le: posebno pa nekatere komenske glave!

M-ó.

Z Bovškega, 25. aprila. — Menim, da je imel malokteri „Glasovih“ bralcev priložnost, osebno pogledati po Sočki dolini, kjer ste duhovski postaji: Soča in Trenta. Jaz pa, dragi bralec, sem že večkrat sam ali v družbi popotoval po tej dolini, ali vselej se mi je v srce smililo ljudstvo, kteremu je previdnost božja prisodila, da prebiva v goratih pustih krajih. Sekira, ter slabo gospodarenje z gojzdi sta spremenila to dolino v skalnate goličave. Kako hudo se morajo sedajni prebivalci te doline pokoriti zaradi nekdanje neskrbljivosti, koliko se morata sedaj ubogi Sočan in Trentar truditi, da se le borno pre-

živita? V gmotnih zadevah je to ljudstvo res omilovanja vredno. Nič manj omilovanja vreden pa ni bil njih duševni stan. Nevednost, maloskrbnost za dušo in prevelika skrb za posvetno blagostanje zapeljale so ljudstvo v marsiktero ostudno pregreho. Da bi gmotno tim ljudem kaj pomagala je prehodila lanskega leta posebna c. k. komisija te kraje, in gotovo bo njena skrb, da doseže na dotičnem mestu s časom kakošno pomoč za te ljudi. Za duševno zboljšanje pa sta povabila dušna pastirja v Soči in Trenti drugo komisijo, ktera je bila resne volje ne le pregledovati, tuhtati in posvetovati se, kako bi se ljudstvu na duši pomagalo, ampak hitro in na mestu je začela se svojimi pripomočki celiti duševne rane. Ta komisija sicer nij bila tako številna kakor lanska, nij imela v svojem krogu oseb, imenitnih po rodu ali službi, ampak obstala je iz 2 ponižnih očetov iz Jezusovega reda, ktera sta celih 8 dni v Soči se mudila za zboljšanje dušnega stanja Sočanov in Trentarjev. Že lanskega leta, ko so Naš prevzvišeni nadškof po Bovškej dekaniji sakrament sv. birme delili, sta Jih duhovna pastirja iz Soče in Trente naprosila, naj bi milostljivo privolili, da bi se v Soči obhajal sv. misijon. Stroški za sv. misijon so veliki, to vsak dukoven vé, kateri je bil kedaj tako srečen, da se je obhajal misijon v njegovi duhovniji. Pozna je pa revščino svojih podložnih nijsta si upala duhovna gospoda, da bi ona in ljudstvo skrbeli za stroške sv. misijona. Obrnila sta se tedaj do svojega Vikšega pastirja, katerih gorečnost do v. misijonov in plemenito srce jima nij bilo neznano. Kar sta prosila sta tudi udobila. Naš prevzvišeni nadškof so jima izprosili od nekega misijonskega ustava na Napolitanskem prav zdatno pomoč (200 for.) za ta blagi namen. Pred vsim se imajo tedaj zahvaliti Sočani, Trentarji in mi vsi, kateri smo se udeležili tega sv. opravila, Našemu prevzvišenemu nadškofu, za neštevilne milosti ob času sv. misijona. Na Njih prizadevanje je bila odstranjena prva in naj večja zavira sv. misijona. Gotovo se ne motim, da so Sočani in Trentarji in mi vsi svojemu Vikšemu pastirju za to prav hvaležni, ter bodemo svojo hvaležnost posebno v molitvah za Njih skazevali. Sedaj je bil misijon toliko kakor zagotovljen ker pričakovati je bilo, da bodo očetje Jezuitje prav radi prišli v Sočo.

Koj na prvo prošnjo so oče Doljak, superijor v Repnjah, obljubili, da hočejo o svojem času prevzeti misijonska opravila v Soči. Težko pričakovan čas je vendar prišel; 16. t. m. zvečer dospeta č. oče Doljak, kateri so nam bili že po misijonu v Boveu leta 1870 v blagem spominu, in oče Mihael Tomazetič iz Gorice v Sočo, in koj drugi dan se lotita težavnega dela, kterega sta 24. t. m. srečno dokončala z blagoslovenjem misijonskih križev za Sočo in Trento. — Važna gotovo je bila komisija lanskega leta, skrbeča za gmotno zboljšanje Sočanom in Trentarjem, ali važniši je bilo opravilo letošnje komisije, ako pomislimo na resnico Jezusovih besedi, ktere nas učijo, da človeku nič ne pomaga, če si tudi cel svet pridobi, na duši pa škodo trpi. Od prve komisije pričakujemo prav dobrega uspeha, ali od druge, od sv. misijona smo ga z lastnimi očmi gledali. Z veseljem moram obstati, da so govori č. očetov naj trdovratniši grešnike ganili in iz grešnega spanja sprebudili, upam tudi, da se bo pravi sad njih prizadevanja še le djansko pokazal v poboljšanem življenju vsih njih poslušalcev. Sam oče Doljak so zbranim duhovnom in ljudstvu v cerkvi povedali, da so se Soškim misijonom posebno zadovoljni, da takega misijona še nijso doživeli. Ljudstvo, ktero je z naj večjo marljivostjo misijon obiskovalo, ktero je tako siromašno, ki ima po 2, 3, iz Trente čez 4 ure do Soške cerkve, se je č. očetoma tako prikupilo, da sta šla po dokončanem misijonu še tisti dan tudi v Trento pogledat, in vrnila sta se še bolj zadovoljna nad pridnim obiskovanjem sv. misijona, ker sta bila sedaj z lastnimi očmi prepričana, po kakih težavnih in daljnih potih je hodilo ljudstvo k misijonu. Ali je pa mogoče, da bi se ne veselila, ker sta vidila, da so doječe matere z malimi otročiči v zibelkah k misijonu zahajale, da se jim nij pristudilo po 2, 3 ure se zibelko na glavi

ali z nježnim detetom v naročji hiteti k misijonskim pridigam? Ali ne mora vsakega veseliti, da nij bilo cel čas sv. misijona viditi naj majnšega nereda in nasprotovanja? Pa bi rekel marsikteri: V Soči, v tej puščavi, hočeš najti nasprotnike misijonov? Rečem ti, hudič lahko najde pot v naj odljudniši puščave. Ali, hvala Bogu, v Sočo jo nij najšel za časa misijona, vse se je vršilo v naj lepšem redu, popolnoma zadovoljen se je h koncu misijona vsak povrnil iz Soče na svoj dom. Vesel, ves poživljen na duši sem se vernil tudi jaz iz Soče in hvalil Boga, da sem imel priložnost udeležiti se tega sv. opravila.

H koncu, ljubi bralec, ti še povem, da pri tem misijonu ni nobeden znorel, kakor je pri misijonih na drugih krajih gaja???, znoreli so le tisti, kateri niso misijona ljudstvu priporočevali in mu niso privoščili neštevilih dobrot misijona.

Z Banjšic, 28. aprila. Britko mi je pri sercu, ko gledam z visokega, planinskega stališča po planinah in hribih okoli tje do Jalovnika, Kerna, Matajurja, Kanina in Prestrelenika, ker vidim povsod razdejanje in pokvarjenje; razdjana je namreč ali vsaj pokvarjena pomladanska lepota naših hribov in planin. V dan sv. Marka in še dva dni potle je močno sneževalo in medlo, ker je piš od severja pritisikal. Nocoj je v polnoči potihnil sever, nebo se je zvedrilo — vse je pomerznilo. Zelenje, cvetje, mladice vse je pokvarjeno. Možje majajo z glavami a rekó: Kaj bo?! Jaz pa rečem: Obupati nij, dokler Bog živi; kajti pri njem nij nič nemogoče. Ravno ta obilni, na sežne visoki sneg — o svetem Marku — spričuje tudi Njegovo moč. Njemu je pač mogoče, tudi iz pokvarjenih zelišč in dreves dati obilno živeža, ako bo hotel. Prosimo Ga, pa delajmo!

Včerajšno (II) nedeljo smo imeli pri sveti maši ginljivo pobožnost. Po visokem snegu in v silnem mrazu (moj gorkotomer v merzli, zaperti sobi obešen, je kazal 2 stopnji gorkote) so priromali dečki in deklice (32) k svetemu obhajilu.

Ta slovesnost je ljudstvu močno dopadla, ker je videlo in slišalo, s kakimi občutki je treba k sv. obhajilu pristopiti.

Ogled.

Avstrija. Vkljub temu, da Dunaj ima v svoji sredi sedaj imenitne ptuje goste, ki so došli k veliki svetovni razstavi v osrčji našega cesarstva napravljene, in da so o takih priložnostih listi prepolnjeni s poročili o takih osebah in o politiki prav malo govorijo, avstrijska politika vendar ne miruje. Svetovna razstava na Dunaji se je odprla 1. maja. Da to kaj pomeni, kažejo velikanske priprave za to slovesnost in obiskovanja imenitnih oseb vladarskih rodovin, ki so že došle ali ki imajo doči za časa svetovne razstave na Dunaj. Do sedaj so došli kraljevič Danemarski, kraljevič Angleški, tako zvani princ Wales-ski in nemški carevič. Da naše ustavake nar bolj zanimuje prihod nemškega careviča, to se samo po sebi razume. Ogledal in odpočil se je ta gospod v Pragi, kjer je l. 1866 nekaj časa prebival in in potem še le se je odpeljal na Dunaj, kjer bo imel priložnost opazovati in občudovati patriotizem (!) ustavaških krogov.

Rad bi bil tudi naš drž. zbor počakal, da se svetovna razstava odpre, ljudje imajo različne misli o tej želji, pa o takih priložnostih je preveč zmote, da bi se politične zadeve zamogle mirno obravnavati, tedaj je bil sklenjen. 23. aprila so se gospodje v zadnjič snidli v dotičnih zbornicah, — kedaj in kako se bodo sopet vidili, tega ni se drznil noben omeniti, kakor je nekaj s tužnim srcem to storil min. Pratobera. Gotovo je marsikom onih gospodov, morda tudi našemu Črnetu težko bilo, posloviti se od onih stolov, na katerih se je marsikakemu posrečilo, da je postal dobro pla-

čani opravnik pri tej ali uni edino delničarjem in opravnikom hasnajoči banki. Drugega dne 24. aprila so Nj. Veličanstvo slovesno sesijo sklenili z govorom, zloženim po ustavnem pravu v zmyslu ustavnega ministerstva, kojemu je predsednik Auersperg II.

Zadnja sesija državnega zbora je vele pomenljiva, prinesla nam je direktne volitve, o katerih govorijo znameniti „Hist. pol. Blätter“, da bodo po njih ustavaki, edini gospodje v Cislajtani, pomandrli še ostale deželne in cerkvene pravice, da se križ na stolpu sv. Štefan-a zameni z mavtarskim znamenjem in da po njih, ko bi mogoče bilo, zgine tudi pod križem napravljene cesarski grb. Da bi ustavaški prusaki sivih las zarad tega si ne delali, to je pravim avstrijancem dovolj znano, saj razglasi demokratičnih in nemško-pruskih shodov, ki se imajo te dni na Dunaji, to dovolj jasno pričajo; pa, hvala Bogu, da niso še Slovani v Avstriji uničeni, ki bodo kakor l. 1848, tudi sedaj vse storili, kar je v njih moči, da se Avstrija ohrani pod slavno cesarsko rodovino. — Velevažna je bila slednja sesija državnega zbora tudi zarad tega ker so se v prvič v njem pogrešali zastopniki drž.-pravni stranke, in tudi Poljaki, ki so v začetku še enkrat si ogledali „lesenjačo,“ so se menda vendar slednjič prepričali, da v decembri ustavi ni za njih, kakor za druge federaliste ne, opasenja.

O ministru brez portefelja (brez listnice) Ziemiakowski-u imajo vsi listi še dovolj opraviti; ustavaški pričakujejo od njega mnogo, državo-pravni nič, ker mož nima nobene zaslombe ne v gališkem dež. zboru ne v Galiciji. K večemu, da so se mu poklonili poljski židi, — dobro znamenje! Mož je že bil k smerti obsojen zarad veleizdaje, l. 1863 je sopet sedel v ječi zarad skrivnega komplota, potem je bil pomiloščen; ni čuda, da je mož min. Andrassy-u se dopadal, ki je bil nekaj v enakih stiskah.

Ristič-a, serbskega ministerstva predsednika, je gr. Andrassy uljudno sprejel in gladil. Tudi pri Nj. Velič. je imel dolgo audiencijo, pri kateri so se svetli cesar natanjko z njim pogovarjali o serbskih zadevah in knezu Milanu, ki dojde v teku razstave tudi na Dunaj.

Vnanje države. Na Francoskem je pri dopolnitnih volitvah za nar. skupščino v Parizu zmagal Barodet s 180.000 glasovi proti Remusat-u s 135.000 glasovi. To je velik udarec za Thiers-a, ki se je bil na vso moč potegnil za Remusat-a. Barodet je skrajni republikanec, nekaj „šolmašter“ postal je slednjič župan v Lyon-u. Mož nima posebnih zmožnosti, pa je bil dober „zjavec“ vselej in to je rudečkarjem dovolj, ki mu radi prizanesejo njegovo denarno pohlepnost, kakor jo je pokazal v zadnji vojski, ko si je dobro pustil plačevati svoje županijske poti, med tem ko je vsak Francoz vse žrtvoval na oltarji domovine, da bi Francoska se rešila krutih sovražnikov. — Tudi v ostalih 11 okrajih so zmagali, razen enega, povsod čisti rudečkarji.

Španjsko hira na denarni sušici in notranjem razdjanju. Republikanska vlada je sopet učinila neki „Staatsstreich“; razpustila je in razgnala se silo 24. aprila „permanentno komisijo“ v Madridu ki je toliko kakor pri nas odbor narodne skupščine. Perm. komisija se Serranom na čelu je nameravala ministerstvo odstraniti z nekaterimi pridobljenimi nar. brambovci, ministerstvo pa to za časa zve in njih namere prekriža. Tudi kri je tekla, ker ste obe stranki svoje oborožence imeli. — O Karlistih in njihovem početju se nima gotovih, zanesljivih sporočil.

Nemško. Cesar Viljelm je v Petrogradu, z njim tudi Bismark in Moltke. Zastonj nista šla ta dva možaka se svojim cesarjem tje, naj to zakrivajo pruski vladni listi, kolikor hočejo. — Med tem, ko Bismarka doma ni, si gosp. zbornica upa, vladnim predlogom gl ede novih cerkvenih po-

Današnjemu listu je dodana priloga.

stav nasprotovati. Konservativna stranka se močno upira ker spoznava, kam bodo one vsemu naravnemu pravu nasprotujoče postave državo pripravile; pa upor ne bo imel nobenih nasledkov, saj jim bo že kmalo sopet za hrbtom Bismark, da jim pove svoj: Quos ego!

Sadjetrgovsko društvo.

Z veseljem moramo pozdravljati početje sadjetrgovskega društva, katero se bo, kakor se nam zagotavlja, kmalu ustanovilo.

Rekli smo, da z veseljem pozdravljamo in to zaradi tega, ker bi tako trgovsko narodno društvo zdatno pripomoglo k povzdigi našega kmetijstva, katero je prva i prava podlaga ljudskega blagostanja. To društvo bo skrbelo, da se različni kmetijski pridelki uspešno spečajo. Posamesen gospodar ne more prodajati svoje pridelke, kakor bi hotel.

Če pa je več tvarine skupaj, potem se zamore pozvedeti kraj trgovski, če je tudi oddaljen. V takih krajih pa navadno zahtevajo veliki trgovci, da se jim večo množino blaga pošilja, za majhno stvar se še v dogovore ne spuščajo. Tako bi potem zamoglo tako društvo naše sadje pošiljati ne le v Beč, ampak tudi v Petrovograd, v Moskvo, v Berlin, itd. Mnogo imamo sadja n. pr. češpelj, ktere v dobrih letinah ne vemo kam dejati. Kako lahko bi porabilo društvo vse češplje, ko bi jih sušilo v pravilnih, umno uredjenih sušilnicah. Tako pravilno sušeno blago bi se zamoglo pošiljati v daljne velike trgovske kraje, kjer bi zanje lepega denarja dobivali.

Predaleč bi prišli, ko bi hoteli raznovrstne stvari naštevati ktere sedaj skor nobene porabe nimajo, potem bi pa postale predmet uspešne trgovine. Ko bo naš gospodar znal, da zamore za dober denar prodati sadje ne le zgodno, ampak tudi pozno, tako imenovano jesensko sadje, katero se hrani čez zimo in se potem za pol večo ceno spomladi prodaja, bo gotovo zasajal vsak do sedaj neporabljen prostorček, in ob cestah bomo videli krasne, koristne drevorede sadnega drevja. Potem bo se vresničilo nasvetovanje naših strokovnjakov, ki vedno pišejo „sadite sadno drevje.“ Potem bo gotovo naša lepa domovina še na tisoče in tisoče novih sadnih dreves dobila, to bo kinč in tudi velikansk dohodek; vsaj to nam spričuje Pemska dežela, kjer bivajo naši bratje Čehi, ki je v pret. letu imela dohodka le v sadji čez sto milijonov goldinarjev, kakor nam sporoča naš „Gor. Gospod. list.“

Le toliko izrazimo našo željo, da bi vsi gospodarji se čvrsto poprijeli tega društva, da bi oni sami tedaj bili gospodarji v tem društvu, kjer bi imeli priliko določevati vse, kar vlegne biti koristno našemu gospodarstvu.

Osnovalnemu odboru pa polagamo na srce, da napravi pravila taka, da bode v istini to društvo domače narodno, da bodo gospodarji, ko bodo v roke dobili pravila, lahko se prepričali o dobri stvari in se potem veseli vdeležili prevažnega društva. Tudi želimo, da se odbor še za nekoliko udov pomnoži in v ta namen povabi še nekatere domoljube, ki veljajo za dobre gospodarje med narodom. Ker smo pozvedili, da velikansko trgovsko Dunajsko društvo, ktere ima več milijonov kapitala skuša tudi tukaj napraviti podružnico, da je že nekterim gospodom pisalo o tem, bi priporočali izvrševalnemu odboru, da se trudi in hitro izvršuje naročeno delo, kajti tako ptuje društvo se ne bo oziralo na nas, ampak ves dobiček bo romal iz dežele v ptuje roke. Tako ptuje društvo pač bi monopol doseglo, ne pa domače pošteno društvo, katero bo trgovalo s kmetijskimi pridelki le, da s tem pospešuje gospodarstvo, in da ostane denar doma v deželi, kar je posebnega pomena v narodnem gospodarstvu.

V izvrševalnem odboru so: gg. prof. Povše (tudi izvoljen

za predsednika); dr. Žigon. pos. in deželni poslanec; Rin. Dolenc, vodja vinorejske šole v Vipavi; V. Dolenc, urednik „Soče“; F. Krševani pos.; Jos. Faganelj, pos. in dež. poslanec; dr. Gasparini odvetnik in posestnik.

Bog daj, da se uresniči to društvo in sicer na pravi edino le narodu koristni podlagi.

Kmetijski prijatelj.

Domače novice.

(*Sviloprejsko podučevanje*) se začne 12. maja v Gorici in bo trajalo 6 tednov. Kdor želi se tega poduka udeležiti naj se do 10. maja oglasi pri vodstvu c. k. sviloprejskega poskuševališča v Gorici. Za nauk teoretični in praktični v nemškem in laškem jeziku se plača 10 gold., za nauk slovenski — nič — ker ga menda ni. — Kdor se hoče udeležiti samo preiskovanja z mikroskopom, ki se bo začelo 1. junija in trajalo do konca septembra, plača le 5 gold.

(*Šmarnice*) ki se že od prejšnjih let obhajalo pri sv. Ignaciju, na Placuti in pri sv. Roku v laškem jeziku; le za obilno število Slovencev, ki se nič manj radi šmarnic udeleževajo, pogrešamo šmarnic v slov. jeziku.

(*Č. g. M. Milost*) koop. pri sv. Ignaciju, je potrjen za fajmoštra na Placuti v Gorici.

Razne vesti.

— *Srečkanje obligaciji zemljiščno-odveznega zaloga goriskega dne 30. aprila 1873.* — Vsled načrta izdanega od bilšega c. k. vodstva zemljiščno-odveznih zalogov na Primorskem od dne 3. marcija 1856 moralo se je izsrečkati omenjenega dne pri tukajšnjem deželnem odboru omenjenih obligacij za 16 tisuč goldinarjev starega denarja.

Izsrečkane so bile istega dne sledeče obligacije: številke: 75, 97, 148, 164, 213 po 50 gold. st. den.; „ 242, 492, 517, 641, 680, 758, 781, 800 po 100 „ „ 100, 111, 131, 145, 153, 161, 163, 371, 399, 416, 429 446 in 486 po 1000 „ „ 52 za 5000 gold. se samim zneskom 950 gold. st. den., in štev. 372 črka A za 1000 gold. st. den.

Od že izsrečkanih obligacij v poprejšnjih dobah še sledeče niso izplačane: štev. 159 za 50 gl.; štev. 3, 563, 685 in 790 po 100 gold. Kdor ima eno ali drugo obligacijo ravno omenjene vrste, nese naj jo koj deželni denarnici, da se mu izplača dotični kapital, kajti dalje ko čaka, več mu gre pozlo na obrestih. Obligacije izsrečkane dne 30. aprila, izplačevala bode dežel. denarnica še le po preteku 6 mescov.

— *Albert Thieriot* je imenovan kot predsednik gojzdnarskega vodstva za Kranjsko, Primorsko in Dalmacijo.

— *Oni kovač Koc.*, ki je svojo ženo smrtno ranil in potem iz 3. nadstropja skočil, je umrl 25. aprila.

— *Osem ponarejenih bankovcev* po 10 gold. je 24. aprila na živ. trgu vsiloval J. Sitar, iz Št. Petra pri starem mestu doma. Nekateri možje to spoznajo in ga odpeljejo k sodniji.

— *Politik* je 23. aprila praznovala svojo 100kratno konfiskacijo pod lib. ministerstvom Auersperga II.

— *Živinska kuga* na Kranjskem je potihnila, pa na Hrovaškem se sopet razširila, zato je med hrovaško in vojaško mejo ojster kordon.

— *Zima o sv. Marku* nas je silno ustrašila. Po hribih in tudi prav blizo Gorice je snežilo, kakor v naj hujši zimi, in mraz, ki je potem nastal, je silno škodoval sadju in zelenjavi, sosebn po hribih, v dolini je pa slana žugala trte nam osmoditi, vendar, kolikor smo pozvedili, ni velike

škoda naredilo, razen nad Št. Petrom pri Gorici proti Volčjdragi.

(Katoliško društvo v Gorici) je imelo v četrtek 1. maja občen zbor.—V nedeljo 4. maja, praznik zašt. sv. Jožefa, bo v veliki cerkvi ob 7. uri zjutraj slovesna sv. maša z občinim sv. obhajilom, popoldne pa slovesdo blagoslovljenje zastave kat. družze po Nj. prevzvišenosti knezo-nadškofu.

Listek. Ka kavcem.

Malo kdo naših bralcev ni poznal rajnkega g. Matevža Hladnika. Zapustil je ta revni svet 18. januarja 1865, tedaj osem let je ravno preteklo. To ti je bil poseben človek. Ko smo ga pokopat nesli, rekel mi je nek gospod, ki je z menoj vred za pogrebščino šel, v tukej navadni furlanščini: *cumò rin un originàl di manco* (t. j. zdaj imamo enega čudnega človeka ali posebnega manj). Ali pri vsem tem je bil prav poštenjak, da mu ni lahko enakega na stran postaviti. Kedar si je pa kaj v glavo vtepel ni ga mogel nobeden na druge misli pripraviti; svoje dozdevno prepričanje je bolj terdo držal, kakor peklenšček dušo. To vedo dobro vsi, kateri so kedaj z njim imeli opraviti; to vedo vredniki tadanjih slovenskih listov, katerim je pogosto dopisoval, pa se tudi vedno z njimi cukal in pričkal, ker so mu v njegovih dopisih vselej kaj premenjali.

Na nobenega pa ni bil bolj hud, kakor na tiste, ki so tako imenovane *nove oblike* v naš slovenski jezik vpeljevati začenjali. Zato je gosp. C.....tu, Černoveršču, tedaj svojemu pravemu rojaku, ko je bil začenjaj v pisani posnemati Čehe in druge Slovane, ki neme glasnico *e* pred čerko *r* izpuščajo, n. pr. *smrt, krt, prt, vrt, krst, prst* itd. s tema le versticama postreči namenil:

Ali se takó naš sladki jezik *krha*,
Oj ti *grda črnoverška mrha*?

Da namesti *de* mu je bil vedno tern v peti, ta besedica mu je bila do poslednjega diha neprebavljiva. Spervega ni nikakor hotel verjeti, da ljudje kje res *da* govorijo. Toda nekega dne mi na sprehoji ves žalosten reče: Danas v šoli, mislite si! mi učencez iz bližnje Goriške okolice, ko sva slovenski se pogovarjala, tisti nesrečni *da* tako čisto izgovori, da bi bil raje klófuto dobil, kakor kaj takega slišal. *Ega, emu om* v sklanji prilogov ni nikdar odobroval. Vsem takim *novo-oblikarjem*, kakor je je on imenoval, bil je Hladnik zaprisežen sovražnik. Tedaj jim je *sonet*, ali, kakor bi Čeh rekel, *znelko* napisal, ki je kot *autographum* v mojih rokah, in se začinja s temi pomembnimi besedami:

Da bi vas zlodí vzel vse dakovce!

Po sreči je ta gospod uže osem let pod rušo; če ne, kaj bi počenjal zdaj, kako bi se še le hudoval nad *kakavci, baševzi, baremovci* in enakimi—Hladnik bi rekel—*spakami*? In res, kdo bi bil kedaj si le misliti mogel, da se bode *ka* pisalo namesti *da*? Ali ni to v resnici *spaka*, ki *pači* naš sicer lep jezik? Pustimo *baš* in *barem*, oboje je čisto *turška* beseda; menda nimamo uže dovolj *tujk*, starih in mlajših, v slovenščini, da moramo še ti dve med seboj gledati? Pa *ka*, iz kterege kota je ta *spaka* na beli dan prilezla? In, je li v resnici *prava slovenka*, in ne *lahinja che* (bèri *ke*) v slovenski obliki? Lah pravi: *us disi, che vegnirai domàn*—pravim vam, *ka* pridem jutre; naj reče, kdor količkaj estetično čuti: je li blagoglasneje *ka* pridem, ali pa *da* pridem? In s tako spako se še naš „Glas“ lepša?! Prosit! „Novice“, ako se še prav spominjam, so v neki svoji številki (škoda, da je nimam zdaj pri rokah!) temu *ka* prav pokadile, kakor mu gre, in veselilo me je prav zares, tako obsodbo tega novaka v tem poštenem časniku brati; mislil sem si: zdaj pa pojde tudi *ka* rakom žvižgat, in mi se tega merčesa znebimo. Pa prazne sanje! „Narod“, „Soča“, in na zadnje še naš „Glas“ ie naprej v enomer *kakajo*.

*) Glas *ka* ni rabil v glavnih spisih; kolikor se spominjamo, smo ga le tu in tam v dopisih pustil. Ur.

12

PODDRUŽNICA

Eskomptne Banke Štajarske

V G O R I C I

Kreditna udeležitev.

S prvim aprilom je pričela svoje delovanje **direktna udeležitev** pri tej banki ter sta se odločila

torek in
sreda

vsakega tedna do 11. ure dopoldne, da se vročijo menjice deležnikov, koje se bodo izplačevale tisti dan ob uradnjiskih urah popoldne.

Povabljeni so vsi kupci, obrtniki, tvorničarji i posamezniki, tukajšnji kakor zunanji naše dežele, da se udeležijo te koristne ustanove in da se neposrednje obrnejo do banke, kjer bodo dobili vseh potrebnih pojasnil.